

УДК: 159.345

Коваль Ігор Святославович – старший психолог СПЗ ЛДУ БЖД

Професійно-психологічна підготовка майбутніх рятувальників

Професійно-психологічна підготовка до діяльності в екстремальних умовах сьогодні являється одним із перспективних напрямків психології. Вона включає в себе формування спрямованості, готовності, мотивації до діяльності. Недосконала підготовка співробітника виступала і виступає проблемою його професійної майстерності, особливо у молодих рятувальників Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС). Сьогодні професійно-психологічна підготовка рятувальника є обов'язковою складовою професійної майстерності.

Психолого-педагогічна підготовка рятувальників до професійної діяльності, сьогодні являється вкрай актуальною, оскільки для цього надаються вказівки із ДСНС, такі як Наказ МНС №563 від 20.08.2007 року «Про організацію підготовки особового складу в органах та підрозділах Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту», Наказ МНС №494 від 02.08.2006 року «Про організацію службової підготовки з особовим складом органів та підрозділів МНС України», Наказ ДСНС №515 від 13.08.2013 року «Про участь керівного складу територіальних органів ДСНС України у навчально-виховному процесі ВНЗ у 2013-2014 навчальному році та багато інших.

„Професійна підготовка” - це сукупність спеціальних знань, вмінь і навичок, якостей, трудового досвіду й норм поведінки, що забезпечує можливість успішної роботи з певної професії [3, с.1169]. На думку авторів професійна підготовка включає в себе професійно-технічну, середню спеціальну або вищу освіту залежно від рівня кваліфікації й складності фаху, який опановується.

На думку Ковтунович М. Г.; Рожков Н.В., Ениколопов С.Н., Орлова Е.В. психологічна підготовка рятувальників тісно пов'язана з виховною роботою, яка розглядається ними як формування в них спрямованості на допомогу незважаючи на жодні труднощі середовища, жертвуючи власним життям. [4, с.9-14].

У своєму навчальному посібнику «Інноваційні педагогічні технології» І.М. Дичківська стверджує, що професійна готовність особистості до фахової діяльності проявляється в результаті спеціальної підготовки, спрямованості, самовизначення, виховання і самовиховання. Вчена зазначає, що готовність являється психологічним станом особистості, котрий контролює діяльність та сприяє ефективному її виконанню [2, с.207].

На нашу думку рятувальникам для безпомилкового виконання професійної діяльності в екстремальних умовах повинні бути наділені індивідуально-психологічними властивостями, такими як: низький рівень тривожності, високий рівень домагань, високу готовність до ризику

(пов'язаною із спрямованістю працівника ДСНС на досягнення успіху) та високу самооцінку.

У своїх дослідженнях М. Кулакова підготовку до професійної діяльності розглядає із позицій управлінського підходу, де доводить, що навчально-виховний процес курсантів є керованим та спрямований на оволодіння знаннями і навичками відповідної спеціальності [6, с.17].

Так, Козяр М.М. зазначає, що екстремальна-професійна підготовка до діяльності в надзвичайних ситуаціях неможлива, без психолого-педагогічної підготовки, оскільки рятувальнику не тільки потрібно допомогти потерпілому, але й врятуватись самому. Тому кожен молодий рятувальник повинен, в першу чергу вміти контролювати свою емоційну сферу, для того, щоб в нього не виникало ускладнень в професійній діяльності [5, с.86-98].

Ми погоджуємось із думкою С.І. Мельника, що без сучасної матеріально-технічної бази неможливо підготувати кваліфікованих працівників, тобто начальник ніколи не посадить підлеглого на сучасну техніку (пожежний автомобіль), якщо він не пройшов спецкурсу та не володіє практичними навичками, бо він не тільки буде заважати виконувати професійну діяльність, а й може завдати проблем караулу, який виїхав на надзвичайну ситуацію [7, с.13-15].

Психолого-педагогічною підготовкою рятувальників займались М.І. Дьяченко, Л.А. Кандибовича, В.А. Пономаренка [2, с.37-45], у власних дослідженнях вчені доводили, що підготовка молодих рятувальників формує професійну готовність та сприяє адаптації до діяльності в особливих умовах. Як зазначає Пономаренко, результатом психолого-педагогічної підготовки у навчальному закладі являється готовність до дій в екстремальних умовах. Психолого-педагогічна підготовка оцінюється за особистісними та функціональними показниками. На його думку дана підготовка займає вагомe місце, оскільки знання поведінки особистості в надзвичайній ситуації сприяє психологічній підтримці потерпілого.

Орлова Е.В. підтримує думку попередників та визначає власні показники психолого-педагогічної підготовки рятувальників, тому сюди відносить: адаптацію до професійної діяльності в надзвичайних ситуаціях, отримання нового досвіду у професійній діяльності рятувальника, формування долати страх та протистояти зовнішнім негативним впливам, вміння швидко та правильно прийняти рішення в незвичайних умовах та інше [4, с.35-38].

Таким чином, психолого-педагогічна підготовка рятувальників сприяє адаптивним можливостям індивіда, які сприяють виробленню навиків долати страху, тривоги, протистояти стресовим та конфліктним ситуаціям. В навчальних закладах які відносяться до ДСНС України, для набуття зазначених навичок, створюються штучні екстремальні ситуації, де курсант набуває психолого-педагогічної готовності. Дані заняття дають змогу майбутнім фахівцям навчитись правильно та швидко реагувати в стресових

ситуаціях, щоб фахово виконувати поставлені завдання під час перебування в справжніх надзвичайних ситуаціях.

На основі теоретичного аналізу літератури, ми можемо стверджувати, що психолого-педагогічна підготовка рятувальників поєднує в собі особистісні та професійні якості фахівців, які міцно переплітаються одне з одним та впливають одне на одного.

Список використаної літератури:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб./ І.М. Дичківська – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Дьяченко М.И. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях: психологический аспект / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович, В.А. Пономаренко - Минск: Изд-во «Университет», 1985. – 206 с.
3. Энциклопедия профессионального образования. В 3-х т. / под.ред. С.Я. Батышева. – М., 1999. – 1784 с.
4. Ковтунович М.Г., Рожков Н.В., Ениколопов С.Н., Орлова Е.В. Психологическая подготовка спасателей: Учебное пособие для спасателей студенческих спасательных отрядов / М.Г. Ковтунович, Н.В. Рожков, С.Н. Ениколопов, Е.В. Орлова. – М., 2007. – 250 с.
5. Козяр М.М. Екстремальна-професійна підготовка до діяльності в надзвичайних ситуаціях// М.М. Козяр. – Львів: «СПОЛОМ», 2004. – 376с.
6. Кулакова М.В. Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах [Текст]: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / М.В. Кулакова; Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 2006. – 225 с.
7. Мельник С.І. Підготовка кадрів для АПК// Професійно-технічна освіта. – 2011 №4 – С. 13-15.